LAUSUNTO 18.04.2017

Eduskunta
Maa- ja metsätalousvaliokunta
MmV@eduskunta.fi

VNS 2/2017 vp Valtioneuvoston selonteko ruokapolitiikasta Ruoka2030 Suomi-ruokaa meille ja maailmalle

Juustoportti Oy:n lausunto ruokapoliittisesta selonteosta

Kiitän mahdollisuudesta kommentoida selontekoa ruokapolitiikasta. Yhteinen näkemys on entistä tärkeämpi yhä nopeutuvassa ja kansainvälistyvässä maailmassa. Selonteossa näkyy monitahoinen, perusteellinen ja hyvä valmistelu. Haluamme kuitenkin kommentoida muutamia kohtia perusteluineen. Yleisesti ottaen nopea kasvu tapahtuu myös elintarvikealalla suuryritysten alapuolella pienissä ja keskisuurissa yrityksissä. Tämän kokoluokan yritykset elävät erilaisessa käytännön todellisuudessa, koska järjestelmä on rakentunut aiemman maailmanjärjestyksen mukaan. Vanhat toimijat ja järjestöt ovat rakenteellisesti hyvin edustettuja pienempien yritysten painiessa kasvun kimpussa.

Megatrendien aiheuttamat muutokset ovat niin suuria, että uskon, että ohjelmaa muokataan jo lähivuosina. Kansainvälistyminen ja digitalisaatio luovat sekä mahdollisuuksia, että uhkia. On kiistatta selvää, että sekä viennin edistämiseen, että matkustamisen ja lisääntyneen tavarakaupan tuomiin uusiin haasteisiin tarvitaan valvontaan lisää resursseja. Toisaalta erilaisten laatujärjestelmien yleistyminen on luonut uuden tilanteen, jossa päällekkäisyyksiä purkamalla voidaan tehostaa kaikkien toimintaa. Myös avoin tiedonvälitys mahdollistaa luopumisen monista resursseja kuluttavista valvonnoista. Kuluttajat toimivat ”tarkastajina” niin matkailu- kuin ravintolapuolella, voisiko tätä hyödyntää ja luottaa uuden ajan mahdollisuuksiin. Joka tapauksessa toimijoiden määrä kasvaa nettikaupan myötä monisatakertaiseksi ja on tarkkaan harkittava, mihin resurssit kannattaa suunnata ja mikä osa annetaan ”kuluttajavalvonnan” hoitaa. Riskiperusteisuus, valvojasta valmentajaksi, uusiin uhkiin varautuminen ja päällekkäisyyksien purkaminen ovat oikeansuuntaisia tavoitteita.

Toinen iso kysymys on se, että luotammeko markkinoihin ja annammeko niille mahdollisuuden. Kulutusmuutokset tapahtuvat omaan tahtiinsa joka tapauksessa, kyse on siitä, haluammeko tukea muutosta vai estää sitä. Se, että syökö kuluttaja lihaa vai kasvisproteiinia, ei ohjaudu lakien ja asetusten kautta. Estämisen sijaan molemmat on mahdollistettava. Ruokaan sisältyy sinänsä tärkeiden mitattavien ominaisuuksien ja turvallisuuden lisäksi yhä voimakkaammin mm. eläinten hyvinvoinnin, alkuperän tai ympäristön huomioon ottaminen. Nämä asiat ovat yhä useammalle kuluttajalle merkityksellistä. Tässä me olemme edelleen hieman jäljessä lainsäädännöllisesti ja ohjeistusten suhteen. Hieman toisenlaisella tulkinnalla suomalaiselle elintarvikkeelle on mahdollista rakentaa uusia vientimahdollisuuksia. Samoin tämä voisi lisätä ruokakulttuurin kehittymistä myönteisessä valossa. Tämän asian korjaaminen saattaisi olla myös liikkeelle laittava voima alan omassa kunnianhimossa, esim. antibioottivapaat tuotteet ja hyvinvointisatsaukset.

Kolmas iso asia on kilpailukyky ja tasapuolinen kohtelu markkina-alueella. Osalle kuluttajista ruuan hinta on tärkeä asia. Tallaisen ruuan tuottaminen tulisi tapahtua samoilla säännöillä, koska perusruuan kauppa käydään suurelta osin tarjouskilpailuissa, joissa kansalliset lisävaatimukset eivät näy millään tavalla. Kansallisen sääntelyn pitää huomioida tämä seikka. Perustason ylittävää ruokaa sen sijaan pitäisi mahdollistaa mahdollisimman monin keinoin. Siitä pitää voida kertoa. Voisiko tämän tehdä kuten Tanska on tehnyt luomun suhteen, pala kerrallaan kohti yhteistä

tavoitetta? Tällainen lähestymistapa puolestaan herättää keskustelua ja kehittää ruokakulttuuria monin eri tavoin.

Näiden kolmen pääkohdan lisäksi muutama irrallinen huomio.

2.2 Maatalouspolitiikka

Jaamme huolen viljelijöiden ja hallinnon kanssa tukien monimutkaisuudesta ja raskaudesta.

Lisäksi tuet muodostavat kannustinloukkuja. Yrityksellämme olisi huomattava vientipotentiaali vuohenmaitotuotteilla, mutta raaka-ainetta ei ole saatavilla riittävästi. Vuohenmaidon kokonaistukimäärät ovat rajattuja, eli kannattamattomista tuotantomuodoista pitäisi pystyä siirtämään rahaa menekin omaaviin tuotantomuotoihin. Samoin vuohenlihantuotanto on ollut aiemmin tuntematonta, mutta sillä on nykyään sekä kuluttaja- että ravintolakysyntää. Kyse ei ole ainoastaan vuohenmaidosta, vaan monista myös monista muista uuden ajan kasvi- tai eläintuotteista.

4.3 Tutkimus- ja tuotekehitysyhteistyö

”*Useimmat elintarvikealan yritykset eivät vielä investoi riittävästi tutkimukseen ja tuotekehitykseen. Etenkään pk-yrityksillä ei välttämättä ole resursseja eikä osaavaa henkilökuntaa, joiden avulla ne voisivat hyödyntää tutkimustuloksia omassa liiketoiminnassaan. Elintarvikesektorin toimijoiden osaamistasoa on edelleen nostettava, sillä näin luodaan parempia mahdollisuuksia innovaatioihin myös pienissä ja keskisuurissa yrityksissä. Yhteistyötä muiden toimijoiden ja toimialojen kanssa on kehitettävä. Erityisesti pieniä yrityksiä pitää auttaa hyödyntämään mm. yliopistoissa, tutkimuslaitoksissa ja muissa yrityksissä tehtyä tutkimus- ja kehittämistoimintaa kumppanuus- ja verkostomallien kautta. Elintarvikehygienian ja elintarvikealan yhteistä koulutustarjontaa tulee kehittää.”*

Edellä kuvattu kuvaa hyvin toisen puolen haasteesta. Tämän lisäksi osaamista tulee kehittää myös mm yliopistoissa ja tutkimuslaitoksissa. Tutkimuksen sirpaleisuus johtuu osin siitä, että edelleen yrityksiin ollaan yhteydessä turhan myöhäisessä vaiheessa ja usein vasta rahoittajan patistamana. Tällöin hankkeet eivät useinkaan ole sen enempää kuluttaja- kuin yrityslähtöisiä.

7. Ruokaturva ja huoltovarmuus

Tämän tärkeys korostuu kansainvälistymisen ja kansainvälisen tilanteen vuoksi. Ruokajärjestelmän toimivuus eri häiriötilanteissa, kohdistuu ne sitten tietojärjestelmiin, raaka-aineisiin tai mihin hyvänsä poikkeavuuteen, on entistä tärkeämpää.

Tämä sisältää myös paljon mahdollisuuksia, koska varautuminen yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa kehittää jokaisen omaa liiketoimintaa.

8. Kilpailukyky

Viennin aloittaminen ja sen kasvattaminen ovat pitkiä prosesseja. Siksi pitkäjänteisyys ja ennakoitavuus ovat keskeisessä asemassa sekä valtion, että yritysten toimissa.

8.2 Vastuullinen eläintuotanto kilpailuvalttina

Perustason tuotteissa ei markkinoilta ole saatavissa perustason ylittävää hintaa. Sen sijaan olisi iso mahdollisuus profiloitua kansainvälisen hyvinvointimerkinnän kautta tai esimerkiksi antibiootittomuuden kautta. Kannatamme kuvatun hyvinvointisertifioinnin rakentamista vapaaehtoisena toimena.